

Inlichtingen

Mette Meerdinkveldboom

T 06 15 28 13 82

E m.meerdinkveldboom@barneveld.nl

Datum

13 oktober 2025

Onderwerp

Doorwerking rekenkameronderzoek
Vrijwilligersbeleid Leusden.

Bijlagen

-

Aan de raad van de gemeente Leusden
Postbus 150
3830 AD Leusden

Geachte gemeenteraad,

In 2020 heeft de Rekenkamer Vallei en Veluwerand een onderzoek uitgevoerd naar het [vrijwilligersbeleid in Leusden](#). Dit onderzoek richtte zich op de vraag in hoeverre het vrijwilligersbeleid in Leusden effectief was en gericht op een duurzame inzet van vrijwilligers op de lange termijn. Uit het onderzoek kwam naar voren dat in Leusden de omvang van de vrijwilligersgroep voldoende leek, maar dat de gemeente geen inzicht had in het aantal actieve inwoners en ook niet wist of het aantal vrijwilligers in de toekomst kon toenemen indien nodig.

In december 2020 hebben wij hierover een rapport met vier aanbevelingen aangeboden aan de gemeenteraad. Op 18 maart 2021 heeft de gemeenteraad besloten om de aan het college gerichte aanbevelingen over te nemen. Daarnaast heeft de raad het college verzocht om na een jaar de raad te informeren over de uitvoering van de aanbevelingen.

In de afgelopen maanden hebben wij in een zogeheten doorwerkingsonderzoek gekeken hoe het college de aanbevelingen heeft opgepakt. In deze brief informeren wij u. Onze bevindingen zijn gebaseerd op een brief van het college aan de rekenkamer van 15 april 2025, waarin het college aangeeft hoe de aanbevelingen zijn opgepakt. Daarnaast zijn documenten bestudeerd en enkele interviews afgenomen met personen van de gemeente Leusden en uitvoeringsorganisatie Lariks. Lariks voert het vrijwilligersbeleid van de gemeente Leusden uit.

Hoofdconclusie doorwerkingsonderzoek

De belangrijkste conclusie is dat het college voortvarend aan de slag is gegaan met de aanbevelingen en deze voor het overgrote deel heeft opgevolgd. Er is tegenwoordig beter inzicht in de omvang van de vrijwilligersdoelgroep en vrijwilligers zijn een speerpunt in het beleidsplan 'Thuis in Leusden' (Beleidskader Sociaal Domein 2023-2027, gemeente Leusden, vastgesteld maart 2023). De gemeente is bezig een platform op te richten en er wordt gewerkt aan een plan voor het binden, boeien en behouden van vrijwilligers. Zowel gemeente als uitvoeringsorganisatie Lariks hebben aandacht voor de waardering van vrijwilligers en mantelzorgers.

Bevindingen over de opvolging van aanbevelingen uit 2020

Aanbeveling 1:

Zorg voor beter inzicht in de omvang van de vrijwilligersdoelgroep; hiervoor kan mogelijk het LeusdenPanel benut worden, evenals het bevragen van de vrijwilligersorganisaties.

Deze aanbeveling is grotendeels opgevolgd. De gemeente is aan de slag gegaan om beter inzicht te verkrijgen in de inzet van vrijwilligers. In 2021-2022 heeft de gemeente de GGDrU (Gemeentelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht) een onderzoek laten doen, waarin expliciet is gevraagd om het onderwerp vrijwilligers uit te vragen. Het betreft hier het onderzoek 'Naar een nieuw beleidskader sociaal domein Leusden', waarin onder meer een digitaal panelonderzoek is gedaan onder 530 inwoners van Leusden. Hierbij zijn zij onder ander gevraagd naar het doen van vrijwilligerswerk. Ook heeft de gemeente in 2020-2021 de inzet van vrijwilligers bij (sport)verenigingen geïnventariseerd. Tevens is, volgens het college, tijdens de accountgesprekken met subsidie-ontvangende organisaties de inzet van vrijwilligers op het gebied van opgroeien en opvoeden onderwerp van gesprek. Het aantal vrijwilligers op dit gebied monitort de gemeente ook.

In de afgelopen periode is een lokale Verenigingsmonitor uitgegaan, waarvan de uitkomsten binnenkort worden verwacht. De Verenigingsmonitor is een lokale inventarisatie onder sportverenigingen. De gemeente wil zowel deze monitor als het onderzoek van de GGDrU (elke vier jaar) continueren. Lastig is dat de cijfers van de GGDrU, afwijken van het percentage vrijwilligers van Waarstaatjegemeente.nl, die de gemeente ook gebruikt. Het verschil kan volgens de gemeente worden verklaard doordat bij de cijfers van de GGDrU niet de mantelzorgers zijn meegenomen. Daarnaast is het onderzoek van de GGDrU toegespitst op een bepaalde groep respondenten: inwoners tussen de 18-64 jaar. Waarstaatjegemeente.nl hanteert als respondenten alle inwoners van 18 jaar en ouder.

De gemeente kan, ondanks deze verschillen, monitoren of het aantal vrijwilligers in de gemeente afneemt, stabiel blijft of toeneemt. Ook kan de gemeente dan beter inschatten of extra inspanningen nodig zijn om de gevolgen van het 'vergrijzen' van het bestand vrijwilligers op te vangen.

De aanbeveling van de rekenkamer om het LeusdenPanel in te zetten voor een beter inzicht in de omvang van de vrijwilligersdoelgroep, had volgens de gemeente eigenlijk destijds weerlegd moeten worden. Het LeusdenPanel bestaat uit inwoners van de gemeente Leusden. De gemeente stuurt hen enquêtes over thema's zoals bezuinigingen of burgerparticipatie. Het is niet gebruikt om de inzet van vrijwilligers te meten. De rekenkamer ziet dat het LeusdenPanel inderdaad een minder geschikt medium is om de omvang van de vrijwilligersdoelgroep te meten, maar de leden van het panel kunnen wel bijvoorbeeld gevraagd worden naar redenen om al dan niet vrijwilligerswerk te doen.

Aanbeveling 2:

Schenk in beleid en uitvoering nadrukkelijker aandacht aan de vraag hoe je op de lange termijn inwoners kunt motiveren om vrijwilligerswerk te doen en hoe je vrijwilligers kunt behouden ('boeien, binden en behouden').

Deze aanbeveling is opgevolgd. Aandacht voor vrijwilligers is een speerpunt in het beleidsplan voor het sociaal domein 'Thuis in Leusden' dat na het rekenkameronderzoek is opgesteld en vastgesteld door de raad in 2023. De gemeente heeft de ambitie om 'het potentieel van vrijwilligers in Leusden te behouden en waar mogelijk te laten groeien' (Bron: Thuis in Leusden, Beleidskader Sociaal Domein 2023-2027, gemeente Leusden). De gemeente geeft in het beleidsplan aan in te zetten op drie punten:

- 1) het stimuleren van samenwerking tussen de Leusdense vrijwilligers(organisaties);
- 2) inwoners in Leusden uitnodigen en in staat stellen om vrijwilligerswerk te (gaan) doen;
- 3) de vrijwilligersondersteuning innoveren en afstemmen op de behoefte van maatschappelijke partners.

Lariks voert een groot deel van het gemeentelijke vrijwilligersbeleid uit. Samen met de gemeente worden verschillende activiteiten uitgevoerd, die terug te voeren zijn naar bovenstaande speerpunten:

- De gemeente werkt met Lariks aan een platform om de vrijwilligersorganisaties te ondersteunen bij het binden, boeien en behouden van vrijwilligers.
- Sinds januari 2025 is een cultuurmakelaar aan de slag die vrijwilligers in het culturele veld ondersteunt en ontzorgt.
- Er is in 2025 een training aan welzijnsorganisaties gegeven over het binden en boeien van vrijwilligers.
- De gemeente ontwikkelt met Lariks een plan over binden, boeien en behouden. Daarvoor heeft de gemeente extra geld vrijgemaakt.
- De Huiskamer van Leusden speelt een belangrijke rol bij het binden van vrijwilligers. De Huiskamer zit in het gebouw van de bibliotheek en is naast een ontmoetingsplek voor inwoners het centrale punt voor informatie over vrijwilligersorganisaties in Leusden (Bron: Jaarverslag Huiskamer van Leusden 2023).
- Lariks heeft wijkverbinders en sociaal verwijzers aangesteld voor het ondersteunen van inwonerinitiatieven en wijkverenigingen. Er zijn plannen om ook opbouwwerkers aan te stellen.
- Drie keer per jaar is er overleg met de wijkverenigingen. De partijen koppelen hulpvragen aan elkaar en verdiepen het netwerk.
- De gemeente biedt kadertrainingen aan, aan (nu alleen nog) sportverenigingen. Deze trainingen, bedoeld voor bestuursleden, hebben als onderdelen het borgen van de overgang naar een nieuwe bestuurder en het overdragen van de regie.
- Er is een vacaturebank en Lariks biedt ondersteuning aan vrijwilligers. Lariks voert activiteiten uit voor vrijwilligers ten aanzien van deskundigheidsbevordering, bemiddeling en promotie van vrijwilligerswerk.
- De eerdergenoemde wijkverbinders en sociaal verwijzers van Lariks verbinden inwonerinitiatieven met maatschappelijke organisaties.

Aanbeveling 3:

Blijf aandacht houden voor de waardering van vrijwilligers en mantelzorgers en ga na op welke wijze dit het meest op prijs wordt gesteld.

Het college heeft de aanbeveling opgevolgd. De gemeente en Lariks hebben aandacht voor de waardering van vrijwilligers en mantelzorgers en geven daar een praktische uitwerking aan door het organiseren van

diverse activiteiten. Lariks organiseert een vrijwilligersfeest om hen te bedanken en vrijwilligers ontvangen een bedankje op de Dag van de Vrijwilliger. Jaarlijks is er een lunch voor mantelzorgers vanuit de gemeente en het college reikt een vrijwilligersprijs uit. Ook biedt de gemeente voorzieningen voor vrijwilligers, waaronder de vrijwilligersverzekering.

Door een evaluatie van het mantelzorgcompliment in 2021 en een enquête in 2023 onder mantelzorgers heeft de gemeente de behoefte van mantelzorgers in beeld gebracht. Sinds de evaluatie van het mantelzorgcompliment in 2023 zijn zowel mantelzorgondersteuning als het mantelzorgcompliment structureel meer onder de aandacht gebracht van inwoners. Inmiddels komen ook jonge mantelzorgers (18-24 jaar) in aanmerking voor een mantelzorgcompliment. Zij krijgen een persoonlijke uitnodiging voor een mantelzorgcadeaubon en het ophaalmoment wordt gebruikt om na te gaan waar de behoefte van deze groep mantelzorgers ligt. Ook zijn er gerichte bijeenkomsten voor jonge mantelzorgers. Ten slotte is er de Week van de Jonge Mantelzorger, waarin diverse activiteiten worden aangeboden. Een artikel in de Leusder Krant hierover leidde tot nieuwe aanmeldingen en meer bewustwording.

Uit de enquête in 2023 kwam naar voren dat mantelzorgers meer behoefte hebben aan contact met mensen in vergelijkbare situaties. Dit heeft onder meer geleid tot de start van Het mantelzorgcafé De Deelgenoten. Het café biedt een plek voor ontmoeting en kennisdeling voor mantelzorgers, zorgt voor agendering van het onderwerp en heeft maandelijkse themabijeenkomsten.

Lariks heeft ook sinds het najaar van 2024 de nieuwsbrief voor mantelzorgers opnieuw opgestart, met daarin actuele informatie en aandacht voor het mantelzorgcompliment. Ten slotte vraagt de gemeente bij Leusdense bedrijven aandacht van werkgevers voor de eventueel door hun medewerkers verleende mantelzorg, zodat medewerkers beter in staat gesteld worden om die mantelzorg te verlenen.

Aanbeveling 4:

Ondersteun vrijwilligersorganisaties bij de werving van nieuwe krachten. Ga daarbij ook na hoe relatief jonge vrijwilligers geworven kunnen worden en hoe het vrijwilligerswerk flexibeler ingevuld kan worden. Meer jonge vrijwilligers en meer flexibiliteit ziet de rekenkamer als een mogelijke oplossing voor de verwachte afnemende inzet van oudere vrijwilligers.

De aanbeveling is en wordt opgevolgd. De gemeente ziet voor zichzelf daarbij een netwerkrrol en niet zozeer een uitvoerende rol. Lariks ondersteunt vrijwilligersorganisaties op verschillende terreinen waaronder bij de werving. Zo wil Lariks aan de slag met het aantrekken van jonge vrijwilligers en daar, samen met de vrijwilligersorganisaties, volgend jaar een themabijeenkomst over organiseren. In juli 2025 is er een jongerenwerker gestart. De jongerenwerker kan jongeren betrekken, bijvoorbeeld als vrijwilliger bij projecten.

De gemeente zet in op het plan Boeien, binden en behouden. De gemeente is van mening dat het een taak voor de vrijwilligersorganisaties zelf is om jonge vrijwilligers aan te trekken. De gemeente denkt mee en deelt goede nieuwe ideeën met de organisaties. Het kijken naar potentiële opvolgers van uitstromende oudere vrijwilligers en die benaderen is primair een taak van de verenigingen zelf. Ook bij het op te richten platform wil de gemeente samen met de vrijwilligersorganisaties kijken hoe ze jonge vrijwilligers gaan bereiken. De gemeente stimuleert Lariks om door middel van deskundigheidsbevordering specifiek in te zetten op het werven van jonge vrijwilligers.

Aanbeveling 5:

De raad na een jaar te informeren over de wijze waarop het college de punten 1-4 verder ten uitvoer heeft gebracht.

Het college heeft de raad niet geïnformeerd door bijvoorbeeld een memo met daarin informatie over de uitvoering van de punten, maar het vrijwilligersbeleid en de aanbevelingen van de rekenkamer hebben zeker aandacht gekregen. Dit blijkt uit het feit dat het vrijwilligersbeleid opgenomen is als speerpunt in het sociaal beleidskader “Thuis in Leusden”. Er is jaarlijks een voortgangsavond voor de raad over het sociaal domein. Hierbij wordt vrijwilligerswerk niet uitgebreid benoemd, wel dat de gemeente ermee aan de slag is. Het verdient aanbeveling het onderwerp vrijwilligers hier specifiek aandacht te geven.

Tot slot

De rekenkamer hoopt u met deze brief voldoende geïnformeerd te hebben over de bevindingen en conclusies uit dit doorwerkingsonderzoek. De rekenkamer is uiteraard bereid tot het geven van een nadere toelichting als daar behoefte aan is.

Tot slot spreekt de rekenkamer haar dank uit aan het college en de ambtenaren voor de medewerking aan het onderzoek.

Met vriendelijke groet,

Dr. Mark Pen
Voorzitter rekenkamer